

פרשת השבוע על פי התיבות שלום

בשלה

ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים

1

3 עשית, אילו לא היה בידם אלא הכזה לבדה דיים, ולא עוד אלא שכמה עשירים היו בהם כמה חכמים וכמה בעלי אומניות, כמה אנשים נשים וטף היו. באותה שעה התחיל קורא ווי ווי, ויהי בשלח. שכל זה היה הרצון העליון שהיו סבורים שבידם להתחרט ולדרוף אחריהם ולהשיבם. והכל למען הביא את ישראל לקריעת ים סוף, שאז ישברו לגמרי את קליפת מצרים מכת האתערותא דלתתא, כאומר דבר אל בני ישראל ויסעו, שיקפצו לים במסירות נפש.

10 עד לקרי"ם עדיין היה התוקפא דדינא קשיא של פרעה במלא כוחו, וכמ"ד וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם, ופירש"י ראו שר של מצרים נוסע, היינו שמרכבת הטומאה של מצרים ושרו של מצרים כולם היו בשלמותם עדיין. ורק בקריעת ים סוף שהיתה אתערותא דלתתא ע"י ויסעו, הגיעו לתכלית הגאולה השלמה מכת מסי"נ באתערותא דלתתא, והכניעו לגמרי את הכח של קליפת מצרים, כמ"ד ויסר את אופן מרכבותיו, ששברו לגמרי את מרכבת הטומאה של מצרים. ואז נאמר להם אשר ראייתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ולא נשאר בהם עד אחר, שנשבר לגמרי כת הקליפה.

וזהו פי' ויהי בשלח פרעה, לשון צער, לפי שכל הכח של קליפת מצרים עדיין היה בתוקפו, והוא זה ששלח את העם, ולא היתה שלמות הגאולה. ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר א' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושובו מצרימה, היינו כי אילו היו להם כחות עצמיים לא היה חשש פן ינחם העם, אך כיון שכל גאולתם היתה רק מכת אתערותא דלעילא ולא היו להם כלל כחות עצמיים, וקליפת מצרים עדיין לא הוכנעה והיתה במלא תקפה, ע"כ ישנו החשש פן ינחם העם ושובו מצרימה. ואמנם היה בכת הקב"ה לסבב שלא ינחם העם, אך כאמור רצון העליון היה שיתגברו ישראל ביגיעתם

ע"י אתערותא דלתתא בקרי"ם, ולא רק באתערותא דלעילא, שע"י ויכניעו לגמרי את קליפת מצרים ויזכו לגאולה השלמה. וזהו ענין ויסב א' את העם דרך המדבר, שכל הנסיונות במדבר היו כדי להביאם לגאולה השלמה ע"י אתערותא דלתתא. וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, כדאיתא בספ"ק דמרומו 40 לנו"ן פעמים שנוכרה יציאת מצרים בתורה, שהם כנגד חמישים בחינות של יצי"מ, שבכל פעם יצאו מתלק אחר של מצרים. וזהו ענין ימי הספירה לטהר את חמשים הבחי' של מצרים. וזה היה ג"כ ענין מ"ב המסעות שעברו ישראל במדבר, ועיין בתורת אבות פ' מסעי בפ"י מ"ב מסעות, שעם שבע מסעות שתורו מהר ההר עד מוסרה הם בס"ה מ"ט, נגד ימי הספירה שבכללותם הם תספרו חמשים יום, כדי לצאת מכל החמישים חלקים של מצרים, שא"א היה לתקן זאת אלא בכח אתערותא דלתתא של ישראל ע"י המסעות.

ובתולדות יעקב יוסף איתא דמרומו בפסוקים אלו דרך עבודת ה', כמו שכ' הרמב"ם בפ"א מהל' דעות שאמנם הדרך הממוצעת היא הדרך הישרה, אך כאשר נטה האדם לקצה האחרון, כשרוצה לתקן צריך ללכת עד הקצה השני וכו'. וזהו ויהי בשלח פרעה את העם, אחרי שאברי האדם יצאו מרשות היצה"ר ממ"ט שערי טומאה, אז ולא נחם א', אלקי"ם גימ' הטב"ע, היינו שלא הולכים בדרך הממוצעת והטבעי, פן ינחם העם בראותם מלחמה וגו', שתכבד המלחמה עליהם ושובו לדרכם הרעה. ויסב א' את העם, היינו שסיבב אותם מהמדגה הנקראת אלקים שהוא הטב"ע, והולכים דרך המדבר ים סוף לעילא מכל דרגין. והטעם כי חמשים עלו בני"מ מאמ"צ, שהיו כבר משוקעים עוד מעט בחמשים שערי טומאה, וע"כ צריכים הם כבר להתנהג וללכת בדרך הקיצונית.

וע"פ דבריו הק' יש לבאר ביותר הנאמר בהמשך הפרשה וה' הולך לפניהם יומם וגו', שמרומו על ג' ענינים בדרכי עבודת ה' במלחמת היצה"ר 20 התמידי אשר לא ינוח ולא ישקוט ומנצל את כל מצבי האדם שיוכל לתפוס אותו. א. מלחמת היצר הרגילה שקודם החטא, שמחפש לתפוס האדם ברשתו מצד הטבעיות והתכונות של האדם הנוטים לרע, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, שעצם עניני החומר מתנגדים לרוח. ב. אחרי שכבר נכשל האדם ברע ונתרגל למלא תאוותו ועבר ושנה עד שהותרה לו, שטעים טעמא דאיסורא. ג. יש בחי' מיוחדת במלחמת היצר הנקראת פחו עליו יצרו, כמו שמצינו בגמ' (נדרים ט:): בניזיר שבא מן הדרום וקווצותיו סדורות לו לתלתים, ופחו עליו יצרו וביקש לטורדו מן העולם, וקפץ ונשבע העבודה שאגלחך לשמים. ואע"פ שאין זה דרך הישר כי נזיר נקרא חוטא ודיין במה שאסרה תורה, אבל בשעה שפחו עליו יצרו אז אין דרך אחרת רק בבחי' שנשבעין על המצוות.

וזהו מה שמרומו בהמשך הפסוקים וה' הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן וגו' ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו', יומם מרומו על דרך העבודת שאדם צריך להתנהג בזמן שהוא בבחי' יומם, היינו קודם החטא, שאז הדרך להלך בעמוד ענן, המורה על מדת החסד והאהבה, שענני הכבוד היו בזכות אהרן הכהן איש החסד. אבל לילה בעמוד אש, לילה הוא הזמן של התגברות החומר על הרוח, ואש התאוה הולכת ומתגברת על האדם והיצה"ר כוער בו כאש. וכן מרומו בזה על מצב של חשכות כשאינו מרגיש אור אלקותו ית', ורשעים במחשך מעשיהם, ואז הוא כבר בבחי' כמו אחר החטא שצריך להתנהג עד הקצה השני, ואז עליו להיות כעמוד אש, היינו להתלבש באש קודש נגד אש התאוה, כמ"ד (ויקרא ו) היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו, בבחי' הבלא מפיק הבלא.

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר א' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושובו מצרימה. האוה"ח הק' מקשה, צל"ד למה אמר ויהי לשון צער במקום גילה ורגן. עוד מקשה על הלשון ויהי בשלח פרעה את העם, למה תלה הענין בפרעה, ולא באדון המעשים כי הוא המוציא אותנו מארמ"צ, וכמ"ד כ' א' מוציאם ממצרים. עוד צ"ב במאה"כ ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר א' פן ינחם העם ושובו מצרימה, לשם מה היו צריכים לסבב דרך ארוכה כ"כ במדבר מפני החשש פן ינחם העם, והרי

השי"ת כל יכול, וכך יכול היה לעשות שלא ינחם העם בראותם מלחמה.

וי"ל הענין המרומו בפרשה ע"ד העבודה. והנה יש ב' אופנים במלחמת היצר, יש שיהודי מבקש ומתחנן להשי"ת שיושיעו מיד יצרו, וע"י תפלותיו או בזכות אבות עויר לו הקב"ה ומצילו מיד היצה"ר. אמנם ישועה כזו שהיא רק ע"י אתערותא דלעילא אינה מועלת לו אלא להינצל באותו פרט שנתגבר עליו עתה היצה"ר, אך כיון שלא הכניע ולא שבר את כח היצר נשאר היצה"ר בתקפו כמות שהיה. ויש אשר יהודי מתגבר על היצה"ר באתערותא דלתתא, אז מכניע לגמרי את היצה"ר ומשכר את כוחו, ואז ישועתו היא לא רק בענין פרטי אלא ישועה כללית, שנכנע היצה"ר לגמרי תחת ידיו.

והנה בשלח פרעה את העם היה ע"י אתערותא דלעילא, וכמ"ד בבאר אברהם ממרן הס"ק מסלונים זי"ע (פר' וארא), שבמצרים היו ישראל בהתעבות המדות עד שמרוב התגשמותם לא היו יכולים לעורר שום מדה להשי"ת. והיינו שלא היה שייך ביציאת מצרים אתערותא דלתתא, ומשום כך אף שניצלו לא שברו כלום את כח קליפת מצרים. ולכן אח"כ שוב וירדפו מצרים אחריהם כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו, שכל מרכבת הטומאה של מצרים עדיין היתה קיימת ורדפה אחריהם להתגבר עליהם ולהשיגם. כי גאולה שהיא מכת אתערותא דלעילא אין בה לשבר את כח הקליפה, ולא תתכן הגאולה השלמה אלא ע"י אתערותא דלתתא.

וזה היה תכלית רצון העליון להביאם לגאולה השלמה בקריעת ים סוף, שע"י שיקפצו לים במסירות נפש, ישברו את כח הקליפה באתערותא דלתתא ויגיעו לשלימות הגאולה. ומטעם זה סיבב הקב"ה שפרעה ישלח את העם מרצונו, וכדכתיב ויהי בשלח פרעה את העם, וכלשון השליחות לפרעה שלח את עמי, דהלוא כמ"כ יכול היה הקב"ה להוציאם ממצרים בעל כרחו של פרעה ולמה היו צריכים להסכמתו, ולשדד לשם כך את כל מערכות הטבע בעשרת המכות. אלא דהיות ועדיין לא היה אתערותא דלתתא שזה גמר הגאולה, היה רצונו ית' להביאם למצב כזה שיתעוררו באתערותא דלתתא דקרי"ם, ולכך ההשגחה העליונה היתה שפרעה יחשוב שהוא המשלח אותם מרצונו, וממילא כיון שהדבר תלוי בו הרי ככוזו להתחרט. וכדאיתא במדרש (שמ"ר כ.ב) אמרו לו גדולי מלכות מה

4

להאיר להם, כמ"ד ממרן בב"א זי"ע להאיר אותיות לירא"ה, שבלילה צריך לעורר יראת ה', כמ"ד שקר החן והבל היופי אשה יראת ה', שבענינים אלו הדרך לעורר יראת ה'. וכמו שכ' הרמ"א בריש שו"ע אר"ח, וגם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, וכשישים אל לבו שהמלך הגדול ממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד מלפניו ית'.

ואחרי ב' האופנים האלו אמרה התורה עוד וישאו בני את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם, שהם כל כוחות הטומאה של הסט"א, מרומז בזה על הבחי' הג' שפחו עליו יצרו ככחות שלמעלה מהטבע. וייראו מאד ויצעקו בני אל ה', שראו שבכחות עצמם אין בידם להתגבר ואין להם שום עצה רק לצעוק אל ה', וכמ"ד בבית אברהם בעניני שכיני ש"פ, עה"פ מקולות מים רבים אדירים משברי ים וגו', כשיהודי צועק לה', מים הם כינוי לתאוות כמוכא בספה"ק, רבים אדירים, התאוות הולכים ורבים ומתגברים, ומרגיש שהולך ונטבע ביים, וצועק משברי ים, תבקע לי את הים הזה, אדיר במרום ה', זה חשוב להקב"ה יותר מתהלות ותשבחות שמלאכים ושרפים אומרים במרום. אכן הקב"ה אמר למשה מה תצעק אלי דבר אל בני ויסעו, בעת פחו עליו יצרו אין עצה ואין תבונה ורק מסירות נפש, שלא יהיה בכלל אלו שהם בבחי' יום צעקתי בלילה נגדך, כפי רבותה"ק שבינים הם צועקים לה' שיצילם מידי היצה"ר, ובלילה עושים נגד רצונו ית"ש. רק ע"י מסירות נפש בפועל, כמו שמצינו אצל בועז שנשבע ליצרו, כמ"ד חי ה' שכבי עד בקר, וכמו שמצינו בפלטי בן ליש שנעץ חרב בינו לבניה (סנהדרין יט:).

והבי' בזה ביותר ע"פ דברי האר"י הק' על הנאמר כי גר יהיה זרעך, ששורש כל הגלויות וגלות מצרים הוא מחמת פגמי זרעך ז"ל ר"ל. ולאור זה הגאולה מיד מצרים גם צריכה שתהיה ע"י תיקון מדה זו, שזה היה ענין קריעת ים סוף, תיקון מדת יסוד, כדאי' בתו"ל (שוח"ט קיד) הים ראה וינס מה ראה ארונו של יוסף. ותיקון המדה היה ביום הששי לספירה שהוא כנגד מדת יסוד, וכן איתא מהאר"י"ל כי ים הוא בחי' נוקבא. וזהו פי' והנה מצרים נוסע אחריהם, שמצרים היא ערות הארץ, ושרו של מצרים הוא מדת יסוד דקליפה. ותפקידם של ישראל היה לשבור ולהכניע את שרו של מצרים. ויצעקו בני ישראל אל ה', כיון שידעו שעתה הוא הקרב המכריע על מדת יסוד בין הקדושה לקליפה, ובזה תלוי ענין הגאולה. וזה שאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, כמאמר מרן הס"ק מלכו"בין וי"ע ויסוד סיומא דגופא, לתקן מדת יסוד צריך לעשות סיומא להגוף והיינו מסי"ג, אם כי בכל התורה אחז"ל וחי בהם ולא שימות בהם, אבל במדה זו שהיא בבחי' פחו עליו יצרו אין תיקון רק במסי"ג.

6

ולכן בקרי"ס שהיא תיקון למדת יסוד לא היתה דרך רק ויסעו שיקפצו לים במסי"ג. ומרומז במאה"כ (ישעיה מג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, דהנה חז"ל דרשו (קדושין ב:) לשון דרך כמ"ד (משלי ל) דרך גבר בעלמה, והקב"ה נותן בים דרך שגם בענינים אלו יש דרך איך להגיע לעשות רצון ה', וגם במים עזים שהתאוות מתחזקות ביותר יש נתיבה איך להתקרב להקב"ה על ידי כל זה. והיינו ע"י מסי"ג, כי מה שנותנים לאדם נסיון שפחו עליו יצרו הוא כדי שיתגבר במסי"ג ועי"ז יתקרב אל הקב"ה. וזהו הים ראה ארונו של יוסף וינס, כמו שיוסף ע"י מסי"ג שלו נהיה מרכבה למדת יסוד, זה הכח שצריכים לקיי"ס. וזהו דבר אל בני ישראל ויסעו, שגאולת מצרים תלויה במדה זו שא"א לתקנה רק ע"י מסי"ג, וכאשר עתה הקרב המכריע בין ישראל ומצרים אם יצליחו לשבר את קליפת מצרים, לעת כזאת דרושה מסירות נפש, שע"ז ישברו את כח הקליפה, ויסר את אופן מרכבותיו, ונגאלו בשלמות מטומאת מצרים, ונשברה לגמרי המרכבה של טומאת מצרים.

והבי' למה לתיקון מדת יסוד א"א להגיע בלי מסי"ג, יש לומר ע"ד דאיתא בספה"ק שכל אדם יש לו ענין מיוחד לתקן בעולמו, ובענין הזה היצה"ר מתגבר עליו ביותר היות שזה תיקון יעודו ותפקידו בעולמו, ואינו יכול לנצח רק במסי"ג. וכמ"כ הוא בענין הזה שנוגע לכל הדורות הבאים כמ"ד הן בעון חוללתי וגו', לכן מתגבר היצה"ר על האדם ביותר להכשילו בזה. ועוד שהרי עיקר יעודו ותפקידו של יהודי בעולמו שיגיע לעבוד להשי"ת ע"ד או תתענג על ה', כדאי' בריש ספר מסילת ישרים, וזה כל תכלית ירידתו לעוה"ז להשיג את האהבה והתענוג בה', ולמסור את מדת התשוקה שלו שהיא יסוד דקדושה להקב"ה, בבחי' לך א' תשוקתי כך חשקי ואהבתי, וכמו שכ' הרמב"ם בפ"י מהל' תשובה במצות אהבת ה' שצריך שיהיה בבחי' חולה חולי אהבה להשי"ת. והנה על ידי פגמי מדת התשוקה להנות מתאות עוה"ז נופלת מדת התשוקה בידי הסט"א, וממילא מאבד את התשוקה לאלקות. וכמו דאיתא בתורת אבות בשם מרן הס"ק מלכו"בין וי"ע (עניני שבת אות קמ"ט) חז"ל, וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים ר"ל הנמשכים אחרי תאוותיהם וכו' בהם לא תשכון קדושת שבת, כי לישראל עמך נתתו באהבה, היינו שנתת לו קדושת שבת תמורת אהבה, כי כשיהודי מוסר את כל אהבתו שיש לו לענינים גשמיים להקב"ה, ומבטל רצון עצמו מפני רצונו ית', נותן לו הקב"ה עבור אהבה זו להרגיש קדושת שבת. וע"פ האמור יש להבין הענין מה שרבותה"ק החמירו מאד בענין קדש עצמך במותר לך, שאם אינו מצוה הר"ז אמור, משום שמכניס את מדת התשוקה לצד הסט"א, ומשום כך רבה היא התגברות היצר במדה זו מכל שאר המדות, ואין דרך להשיגה אלא ע"י מסירות נפש.

וכמו בכללות ישראל, כך בפרטות אצל כל אחד ואחד יש גלות ויש גאולה. הגלות היא כי גר יהיה זרעך, והגאולה בשלמותה היא ע"י קריעת ים סוף, בענינים הקשים כקריעת ים סוף, שע"י שעומד בהם במסי"ג זוכה לגאולתו השלמה. וה' הולך לפניהם, תמיד יש ליהודי סיעתא דשמיא בכל המצבים שנמצא, ובכל מיני התגברות היצה"ר, הן יומם בעמוד ענן והן לילה בעמוד אש. ואפילו בבחינת קרי"ס כתיב ה' ילחם לכם, וכמו שבאמת לא אירע להם כלום אף שקפצו לים. והתשובה על כל עניני התגברות היצר צריכה להיות כסיפור הק' ממרן מקוברין וי"ע (מוכא בתו"א מעשי אבות ק"ז), שבנסיעתו הראשונה בשליחות רבו הק' מלכו"בין וי"ע לאסוף מעות א"י, נרדמו באמצע הדרך העגלון ומשרתו, ונשמעו קולות מכל ד' הרהות מושקע קצר זיך אוס' ולא שם לב לכך, עד שנעמד בפניו הסט"א כעמוד אש מן הארץ עד השמים, וא"ל חזור כך ואם לאו אהפוך אותך לאין ואפס, אעזוב את כל העולם ואלחם רק כך. וענה מרן מקוברין איני מפחד ממך, כך מקובלני ממור"ר מה שהסט"א אומרת צריך לעשות ההיפך, ואני נוסע בכחו של מרדכי בן אדל (מרן מלכו"בין וי"ע) ואו נעלם ממנו. ע"ד זה במלחמתו של היצה"ר על כל אחד, התשובה צריכה להיות שמה שהסט"א אומרת צריך לעשות להיפך ואיני מפחד ממך, כי בכוחו של אותו צדיק אנו רוצים לילך.

והבי' בזה ביותר ע"פ דברי האר"י הק' על הנאמר כי גר יהיה זרעך, ששורש כל הגלויות וגלות מצרים הוא מחמת פגמי זרעך ז"ל ר"ל. ולאור זה הגאולה מיד מצרים גם צריכה שתהיה ע"י תיקון מדה זו, שזה היה ענין קריעת ים סוף, תיקון מדת יסוד, כדאי' בתו"ל (שוח"ט קיד) הים ראה וינס מה ראה ארונו של יוסף. ותיקון המדה היה ביום הששי לספירה שהוא כנגד מדת יסוד, וכן איתא מהאר"י"ל כי ים הוא בחי' נוקבא. וזהו פי' והנה מצרים נוסע אחריהם, שמצרים היא ערות הארץ, ושרו של מצרים הוא מדת יסוד דקליפה. ותפקידם של ישראל היה לשבור ולהכניע את שרו של מצרים. ויצעקו בני ישראל אל ה', כיון שידעו שעתה הוא הקרב המכריע על מדת יסוד בין הקדושה לקליפה, ובזה תלוי ענין הגאולה. וזה שאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, כמאמר מרן הס"ק מלכו"בין וי"ע ויסוד סיומא דגופא, לתקן מדת יסוד צריך לעשות סיומא להגוף והיינו מסי"ג, אם כי בכל התורה אחז"ל וחי בהם ולא שימות בהם, אבל במדה זו שהיא בבחי' פחו עליו יצרו אין תיקון רק במסי"ג.

7

אמונה, גאון, נאמן, נאמן

איתא במכילתא, גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם, שבשכר שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, שנאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה ובני ישראל. וצ"ב, שהרי פבר ביציאת מצרים השיגו דרגת האמונה כמש"נ ויאמן העם ושם לא אמרו שירה, ולמה רק כאן בקרי"ס מכת ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה ובני ישראל.

וי"ל הענין, ע"פ משנ"ת במק"א שיש ג' מדרגות באמונה, אמונת המצ, ואמונת הלב, ויש מדרגה יותר גבוהה היא אמונת האברים, שהאמונה חדורה גם בכל האברים ואינם מתבהלים משום דבר כי גם הם מרגישים את ההשגחה העליונה. ושלמות האמונה היא כאשר היא בכל ג' המדרגות, וכמו שאמר דוד המלך (תהילים פד) לבי ובשרי ירבנו אל א' חי, היינו לא רק לבי, אלא אפי' בשרי, האברים והבשר ג"כ ירבנו אל א' חי מתוך שהאמונה חדורה בכל האברים. וכן מאה"כ כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, שעצמות הם החלק הכי מגושם באדם, ואפילו כהן חדורה האמונה עד שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, שכל כולו מכף רגלו ועד ראשו חדור באמונה. ולדרגת האמונה הזאת הגיעו ישראל רק בקריעת ים סוף שאז ויאמינו בה' ובמשה עבדו, שקפצו לתוך הים במס"נ כי האמונה היתה חדורה בכל האברים. וכלשון המכילתא גדולה האמונה שהאמינו ישראל וכו', פי' שהגיעו אז לדרגה הגדולה של אמונה ה"ה אמונת האברים. וכמ"ש חז"ל ראתה שפתח על הים מה שלא ראה יתקאל הנביא, שכל ישראל ראו כי זה א' ואנוהו, והשיגו המדרגה העליונה של אמונה. ובשכר שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, היינו בזכות הדרגה הזאת של אמונה, שכל האברים חדורים באמונה, שזו שלמות האמונה. משא"כ ביציאת מצרים שאמנם ויאמן העם אך היה זה רק במדרגה הפשוטה של אמונה, ועוד לא הגיעו למדרגה הגדולה של אמונה, ולכן לא אמרו שירה ביצי"מ.

10

20

ובזה יש לבאר מה שקשה על דברי המדרש שעד שעמדו ישראל על הים לא נאמרה שירה, הרי כתיב במפלתו של סנחריב (ישעיה ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וגו', ומשמע שהיתה שירה כליל ביצי"מ. עוד צ"ב מאחז"ל (סנהדרין דד.) ראוי היה חוקיה המלך להיות משיח אלא שלא אמר שירה במפלתו של סנחריב, הרי נאמר השיר יהיה לכם וגו'. וביארנו בזה שאמנם היתה שירה ביצי"מ כליל התקדש חג, אבל השירה של ישראל אז היתה רק במח ובלב, והיינו כאמור כי עדיין לא חדרה אז האמונה לאברים, ולכן גם לא הגיעו למדרגה לומר שירה כפה שגם האברים יאמרו שירה בבחי' לבי ובשרי ירבנו אל א' חי, ורק בפנימיות הלב שרו לפני השיר"ת ביצי"מ, ועל זה נאמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, וכן במפלתו של סנחריב במח ובלב אמרו שירה אבל לא כפה, ורק בקריעת ים סוף בשכר שזכו לאמונת האברים אז שרתה עליהם רוח"ק ואמרו שירה, שהשירה פרצה החוצה גם באברים.

30

40

ובספיה"ק נועם אלימלך (כלקוטי שושנה) איתא עה"פ ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, שבקריעת ים סוף הגיעו ישראל למדרגה שגם ביבשה הרגישו את ההשגחה העליונה בבחי' שהיו בה בתוך הים. דכמו שבתוך הים ראו שהכל נסים ונפלאות כך הרגישו גם ביבשה. יש המרגיש את ההשגחה רק כשרואה נסים, אך ביבשה אינו מרגיש זאת, אבל בקרי"ס הגיעו בני ישראל למדרגה שהלכו ביבשה כמו בתוך הים. שענינו כמש"כ הרמב"ן (סוף פר' בא), דמן הנסים הגדולים והמפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד כל התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם. זו המדרגה הגבוהה ביותר של אמונה, שמאמין שכל המקרים הם בהנהגה שלמעלה מן הטבע והכל נסים, ובקרי"ס הגיעו ישראל לגודל המדרגה העליונה של אמונה שהלכו ביבשה כמו בתוך הים, בבחי' אמונת האברים שכל האברים היו חדורים באמונה הזאת.

10

20

30

40

ועפ"ז יבואר גם ענין וייראו העם את ה', וכבר ביארנו דקריעת ים סוף היתה כולה אהבה, ומלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה, בקרי"ס גילה הקב"ה גודל אהבתו לישראל בבחי' בנים אתם לה"א ואז ראו שהם בניך, והשירה עצמה כל ענינה אהבה, ומה שנאמר כאן וייראו העם את ה', הכוונה כמש"כ היסוה"ע הנו' שיש בחי' יראה מחמת אהבה, שלגודל האהבה מתירא מאד לעשות מעשה שמחמתו יכולה להיפגם האהבה, שדרגת יראה זו נובעת מתוך הפלגת האהבה. והנה אם מדת היראה כפשוטה מונעת רק מאיסור, אבל היראה מחמת אהבה שייכת גם מהיתר שמביאה לחשוב בכל דבר הייטב בעיני ה'. וזהו פי' וייראו העם את ה', שאז הגיעו לדרגה הגבוהה של יראה מתוך גודל אהבה, משא"כ ביצי"מ לא הגיעו עדיין למדרגה הזאת, כדאיתא שישיראל היו משוקעים שם כמ"ט שערי טומאה, ואף שאחז"ל שלא היה אחד מהם פרוץ בעריות, אמנם הכוונה בזה שהפגם היה בהיתר שבזה היו משוקעים כמ"ט שערי טומאה. והוא לפי שביציאת מצרים עוד לא הגיעו לאמונת האברים שכל האברים יהיו חדורים בהרגשת ה' מי כמוך, אבל בקריעת ים סוף שכבר היתה האמונה חדורה באברים עד שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, ולבי וגם בשרי ירבנו אל א' חי, אז הגיעו למדרגה העליונה של אהבת ה' שמגודל האהבה מתירא אפי' מהיתר, וייראו העם את ה', ויאמינו בה', ואז ישיר משה ובני ישראל, בשכר האמונה הגדולה שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש שנהיו קודש קדשים במדרגה הגבוהה ביותר ואמרו שירה. וכמסופר שמרן הס"ק מסלונים זי"ע שאל פעם אחת בשולחנו הק' לביל שביעי של פסח, מי רוצה ביות הים, ונענה אחד שאנו רוצים את האמונה שהיה לישראל בקריעת ים סוף. וזה ענין ראתה שפתח על הים היינו שגם אלו שהם בדרגה הנמוכה ביותר נתעלו בקריעת ים סוף, ומשה וכל בני ישראל הגיעו למדרגה הגבוהה ביותר, זה אילי ואנוהו.